

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїсти

Факультет №6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Сучасні доктрини інформаційного права»
вибіркових компонент освітньої програми третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти

081 Право (Право)

на тему : Теоретико-методологічні, організаційні, правові та технологічні основи регулювання суспільних інформаційних відносин і процесів інформатизації адміністративної діяльності.

Харків 2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 року № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 року № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїсти
Протокол від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Завідувач кафедри правоохоронної діяльності та поліціїсти факультету № 6, кандидат юридичних наук, професор Панова Ірина Вікторівна.

Рецензенти:

1. Професор кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Комзюк А.Т.
2. Заступник начальника відділення поліції №3 Харківського районного управління поліції №1 ГУНП в Харківській області, д.ю.н., с.н.с. Прокопенко О.Ю.

План лекції

1. Інформація - аналіз її структури, змісту та особливостей.
2. Виникнення теорій інформації.
3. Сучасні підходи до поняття «інформація», її класифікація.
4. Історія розвитку та становлення інформаційного суспільства.
Соціальні передумови формування інформаційного суспільства.

Література

1. Конституція України.— К., 1996.
2. Закон України „Про інформацію” № 2658-ХІІ (2658-12) від 02.10.92 // ВВР, 1992, N 48, ст.651.
3. Інформаційне законодавство України: Науково-практичний коментар/ За ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. - К., 2006. - 232 с.
4. Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів у 6 томах. Т.1. Інформаційне законодавство України / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; Національна академія наук України; Державний комітет телебачення і радіомовлення України; За заг. ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Чижа. - К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2005. - 416 с.
5. Вертузаєв О. Інформаційне право: риси інституціонального характеру змістовного інформаційного ресурсу України // Юридична Україна. - 2006. - № 1. - С.54-62.
6. Гетманцев Д. До питання про інформаційне право як самостійну галузь права України // Підприємництво, господарство і право. - 2007. - № 3. - С.88-91.
7. Жуков В. Підстави для розширеного тлумачення терміна "інформація" в чинному законодавстві України // Інтелектуальна власність. - 2006. - № 9. - С.30-38.
8. Мацюк В.Я. Інформаційне суспільство - новий щабель суспільної формації // Часопис Київського університету права. - 2006. - № 2. - С.102-106.
9. Постульга В. Дещо про інформаційне право // Підприємництво, господарство і право. - 2003. - № 2. - С.53 - 54.
10. Соснін О. Передумови формування в Україні інформаційного права // Право України. - 2005. - № 11. - С.99-103.
11. Яременко О. Інформаційна сфера в Україні як об'єкт правового регулювання // Підприємництво, господарство і право. - 2006. - № 1. - С.80-83.
12. Яременко О. Офіційна державна інформація в Україні: поняття та право на доступ // Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 8. - С.89-92.
13. Про доступ до публічної інформації : закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
14. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : закон України від 16 листоп. 1992 р. № 2782-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
15. Про електронний цифровий підпис : закон України від 22 квіт. 2003 р. № 852-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 276.
16. Про електронні документи та електронний документообіг : закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275.
17. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : закон України від 18 берез. 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
18. Про затвердження Концепції технічного захисту інформації в Україні [Електронний

ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 жовт. 1997 р. № 1126. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1126-97-%EF>.

1. Інформація - аналіз її структури, змісту та особливостей.

України, які закріплені в ст. 24, 32, 34, 57. Без реалізації права на інформацію здійснення всього комплексу конституційних прав, свобод й обов'язків було б принаймні обмеженим, а то й просто неможливим. Гарантоване Конституцією право на інформацію стає дедалі важливим елементом існування демократичного суспільства. Адже процес розбудови правової держави в Україні безпосередньо пов'язано з додержанням і належною реалізацією гарантованих Конституцією України прав і свобод людини, громадянина, зокрема їхнього права на інформацію. Отримання документованих або публічно оголошених відомостей про події і явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі, є засобом участі фізичних та юридичних осіб у суспільних і державних справах.

Сучасний рівень планетарної цивілізації визначається стрімким зростанням ролі інформації в суспільних відносинах. У науці інформаційного права провідні дослідники аналізують питання змісту і ознак поняття «право на інформацію», практичної реалізації суб'єктивних інформаційних прав різними категоріями суб'єктів тощо. Розподілене у різноманітних формах і видах правозастосування право на інформацію є предметом інтересу як пересічного громадянина, так і широкого кола науковців. Для простих громадян право на інформацію, зокрема його складова – доступ до інформації – є важливим чинником реалізації особистих майнових і немайнових прав, участі у громадському житті, управлінні державними справами тощо. Для державних службовців розуміння особливостей права на доступ до інформації – це можливість реалізувати передбачені законом владні повноваження. В усі часи інформація (відомості, дані, знання) відігравали велику роль у будь-якому суспільстві. На сучасному етапі розвитку людства інформація починає займати провідне місце як виробничий фактор, особливо як сфера послуг. Таким чином,

і сама інформація, і відносини, пов'язані з нею, дедалі все більше підпадають під вплив правового регулювання з боку держави й договірних відносин між суб'єктами права.

Поняття «інформація» визначено у деяких нормативних актах України, основним з яких є Закон України «Про інформацію». Під інформацією розуміють документовані або публічно оголошені відомості про події і явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі (ст. 1 Закону).

У Цивільному кодексі України (ЦКУ) дещо по-іншому охарактеризовано зазначене поняття, а саме: документовані або публічно оголошені відомості про події і явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі. Отже, **поняття «інформація» містить:**

1) відомості про події і явища, що відбуваються у суспільстві, державі, навколишньому природному середовищі;

2) дані, які можна зберігати в будь-якій формі й вигляді.

Однак для набуття певного правового статусу ці дані мають відповідати вимогам й ознакам, передбаченим правовими нормами;

3) документовані або публічно оголошені відомості;

4) повідомлення як об'єкт цивільних прав і які відносяться до категорії нематеріальних благ;

5) передбачені або встановлені законом носії інформації як джерела відомостей, які являють собою матеріальні об'єкти, що зберігають інформацію, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи.

У Законі України «Про інформацію» наведено такі **основні види інформації (даних):**

статистична;

адміністративна;

масова;

інформація про діяльність державних органів влади і органів місцевого й регіонального самоврядування;

правова;

інформація про особу;

соціологічна;

інформація довідково-енциклопедичного характеру.

Розглянемо характеристики кожного виду інформації.

Статистична – офіційна документована державна інформація, яка дає кількісну характеристику масових явищ і процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя.

Державна статистична інформація підлягає систематичному відкритому публікуванню. Забезпечується відкритий доступ громадян, наукових установ, організацій, зацікавлених неопублікованими статистичними даними, які не підпадають під дію обмежень, установлених Законом, а також Законом України "Про державну статистику". Система статистичної інформації, її джерела й режим визначаються Законом України "Про державну статистику" й іншими правовими актами в цій галузі.

Адміністративна інформація – це офіційні документовані дані, що містять кількісну характеристику явищ і процесів, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній, інших сферах життя й збираються, використовуються, поширюються та зберігаються органами державної влади (за винятком органів державної статистики), органами місцевого самоврядування, юридичними особами відповідно до законодавства з метою виконання адміністративних обов'язків і завдань, що належать до їх компетенції.

Система адміністративної інформації (даних), повноваження органів, які займаються діяльністю, пов'язаною із збиранням і використанням адміністративних даних, їх джерела й режим встановлюються відповідно до законодавства.

Масова інформація – це публічно поширювані друковані і аудіовізуальні відомості.

Друкованими засобами масової інформації є періодичні друковані видання (преса) – газети, журнали, бюлетені тощо й разові видання з визначеним тиражем.

Аудіовізуальними засобами масової інформації є: радіомовлення, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис тощо.

Порядок створення (заснування) і організації діяльності окремих засобів масової інформації визначаються законодавчими актами про ці засоби.

Інформація державних органів та органів місцевого й регіонального самоврядування – це офіційна документована інформація, яка створюється в процесі поточної діяльності законодавчої, виконавчої та судової влади, органів місцевого й регіонального самоврядування.

Основними джерелами цієї інформації є: законодавчі акти України, інші акти, що приймаються Верховною Радою і її органами, акти Президента України, підзаконні нормативні акти, ненормативні акти державних органів, акти органів місцевого й регіонального самоврядування.

Інформація державних органів та органів місцевого й регіонального самоврядування доводиться до відома зацікавлених в ній осіб шляхом:

- опублікування в офіційних друкованих виданнях або поширення інформаційними службами відповідних державних органів та організацій;
- опублікування в друкованих засобах масової інформації або публічного оголошення через аудіо- і аудіовізуальні засоби масової інформації;
- безпосереднього доведення її до зацікавлених осіб (усно, письмово або іншими способами);
- надання можливості ознайомлення з архівними матеріалами;
- оголошення її під час публічних виступів посадових осіб.

Джерела й порядок одержання, використання, поширення та зберігання офіційної інформації державних органів й органів місцевого й регіонального самоврядування визначаються законодавчими актами про ці органи.

Законодавчі й інші нормативні акти, що стосуються прав, свобод і законних інтересів громадян, не доведені до публічного відома, не мають юридичної сили.

Правова інформація – це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення й боротьбу з ними і їх профілактику тощо.

З метою забезпечення всім громадянам доступу до законодавчих та інших нормативних актів держава забезпечує видання цих актів масовими тиражами у найкоротші строки після набрання ними чинності.

Інформація про особу – це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про особу.

Основними даними про особу (персональними даними) є: національність, освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, а також адреса, дата й місце народження.

Джерелами документованої інформації про особу є видані на її ім'я, підписані нею документи, а також відомості про особу, зібрані державними органами влади і органами місцевого й регіонального самоврядування в межах своїх повноважень.

Забороняється збирання відомостей про особу без її попередньої згоди, за винятком випадків, передбачених законом.

Кожна особа має право на ознайомлення з інформацією, зібраною про неї.

Інформація про особу охороняється Законом.

Інформація довідково-енциклопедичного характеру – це систематизовані, документовані або публічно оголошені відомості про суспільне, державне життя й навколишнє природне середовище.

Основними джерелами цієї інформації є: енциклопедії, словники, довідники, рекламні повідомлення і оголошення, путівники, картографічні матеріали тощо, а також довідки, що даються уповноваженими на те державними органами і органами місцевого й регіонального самоврядування,

об'єднаннями громадян, організаціями, їх працівниками і автоматизованими інформаційними системами.

Система цієї інформації, доступ до неї регулюються бібліотечним, архівним та іншим галузевим законодавством.

Соціологічна інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про ставлення окремих громадян і соціальних груп до суспільних подій та явищ, процесів, фактів.

Основними джерелами соціологічної інформації є документовані або публічно оголошені відомості, в яких відображено результати соціологічних опитувань, спостережень та інших соціологічних досліджень.

Соціологічні дослідження здійснюються державними органами, об'єднаннями громадян, зареєстрованими у встановленому порядку.

Однак закріплені в Законі види інформації не є вичерпними. Науковці виділяють ще декілька її видів, які отримали окреме правове регулювання. Так, наприклад, іноді визначають комп'ютерну інформацію: «відомості про об'єктивний світ і процеси, що відбуваються в ньому, цілісність, конфіденційність і доступність яких забезпечується за допомогою комп'ютерної техніки та які мають власника і ціну». Існує також екологічна інформація, доступ до якої забезпечується окремими міжнародно-правовими актами.

Класифікація інформації

З метою визначення інформації як самостійного об'єкта цивільного права, її товарності й типу зобов'язальних відносин в науковій літературі запропонована така класифікація інформації:

- а) приватноправова й публічно-правова;
- б) облігоздатна й необлігоздатна;
- в) загальнодоступна й нерозкрита (тобто з обмеженим доступом);
- г) приватна і офіційна;

д) для комерційного використання або для вільного, звичайного, наукового, освітнього використання.

Окрім цього, залежно від суб'єкта досліджують аналітичну, прогнозну, довідкову, ознайомлювальну та рекомендаційну інформацію.

2. Виникнення теорій інформації

Сьогодні ні в кого не викликає сумніву, що успіх будь-якої людської діяльності прямо залежить від рівня забезпечення необхідною інформацією. Необхідність накопичення й оброблення інформації для неодноразового використання в майбутньому свого часу ініціювала появу величезної кількості інформаційних систем у різних сферах людської діяльності. Сьогодні своєрідним підґрунтям удосконалення основ інформаційного забезпечення розслідування стала інформатизація суспільства, зростання ролі інформації в управлінні та вирішенні найрізноманітніших завдань. Указані технології надають обліковій діяльності іншого якісного виміру розвитку. Завдяки інтеграції різних за змістом і формою відображення даних з інформаційних масивів створюються інформаційні системи, що включають величезну кількість окремих баз даних із можливістю доступу до інформації з будь-якої віддаленої точки доступу через ядро інтегрованого банку даних. Більше того, сучасні інформаційно-телекомунікаційні системи завдяки програмному забезпеченню самостійно в автоматичному режимі здійснюють аналіз інформації всіх баз даних, дозволяють виявляти зв'язки між окремими об'єктами, між певними системами, у яких на облік узято однакові об'єкти тощо. При цьому вони здатні самостійно за формами, що реалізовані в певних програмах, формулювати відповіді на запити й видавати користувачеві інформацію в зручній для сприйняття формі – у вигляді таблиць, схем з установленими зв'язками між елементами схеми, частини топографічної карти чи плану з позначеними на них об'єктами тощо.

Термін «інформація» широко використовується в науці. Множинність визначень інформації багато в чому обумовлена тим, що вона як об'єкт наукового дослідження припускає виділення одночасно семантичних, лінгвістичних, прагматичних і технічних аспектів. Інформація є базовим

поняттям, яке можна пояснювати, уточнювати, але не можна однозначно визначити. Інформація – це унікальний ресурс, що створюється самим суспільством у процесі його життєдіяльності. Поняття «інформація» належить до таких загальнофілософських категорій, як простір, час, рух, енергія.

Поняття інформації стало звертати на себе особливу увагу ще на початку ХХ ст. в результаті вдосконалення теорії зв'язку і зростання ролі обміну особистими відомостями в суспільному житті і діяльності. Перші спроби уточнити поняття інформації сходять до робіт Р. Фішера 1921 р. (ймовірнісна концепція) і Р. Хартлі 1928 р. (логарифмічна міра кількості інформації), що передбачили появу класичної статистичної теорії зв'язку Н. Вінера – Н. Шеннона 1948 р. (кількість інформації як міра зменшення невизначеності).

Р. Хартлі, визначаючи предмет свого дослідження, вказував: «У звичайному розумінні термін «інформація» дуже еластичний; необхідно перш за все встановити для нього специфічний зміст». Специфіка змісту для Р. Хартлі визначалася процесом передачі сигналів. При цьому, підкреслюючи необхідність виключення психологічних чинників, він жодною мірою не ставив під сумнів існування двох розумних операторів: того, хто формує, і того, хто сприймає сигнал. У такому розумінні термін «інформація» набуває абсолютно конкретного вузького значення. Наприклад, він не може бути застосований для опису процесу спостереження за пасивним об'єктом. Крайня невідповідність вузького значення терміна «інформація» його загальноприйнятому інтуїтивному змісту була відзначена багатьма дослідниками.

Подальший розвиток поняття інформації, що належить до певного ряду закономірностей матеріального світу і його відбиття в людській свідомості, відбувався відповідно до галузей наукових досліджень. Отримали визнання такі визначення інформації, розроблені видатними ученими, що стояли біля витоків становлення теорії інформації: «зв'язок, у процесі якого усувається невизначеність» (К. Шеннон), «різноманітність» (У. Р. Ешбі), «оригінальність і міра складності» (А. Моль), «знання» (Ф. Махлуп), «загальна методологія науки» (Л. Бріллюен), «позначення змісту, отриманого із зовнішнього світу, в

процесі нашого пристосування до нього і пристосування до нього наших відчуттів» (Н. Вінер).

Одночасно з розвитком поняття інформації робилися спроби здійснення її класифікації. Так, Ф. Махлуп пропонував поділити всі знання (інформацію) на п'ять видів: практичні знання, інтелектуальні знання, буденні і розважальні знання, духовні знання, непотрібні знання. Проте виробити єдину об'єктивну класифікацію інформації, так само як і універсальне її поняття, яке відображало б усі аспекти даного феномена, здійснено не було. Очевидно, правий був відомий фахівець у галузі кібернетики К. Штейнбух, що стверджував свого часу: «Ми не можемо дати вичерпного і достатнього визначення таким поняттям, як матерія, енергія, інформація».

Не можна заперечувати того факту, що в основі розвитку людства лежить безперервний процес отримання, накопичення, перероблення і використання інформації. Не можна принципово зупинити процесу накопичення інформації, тож зростання кількості джерел інформації відбувається значно швидше, ніж зростання населення земної кулі. Важливу роль в ослабленні так званого «інформаційного вибуху» відіграють сучасні системи передачі інформації. Збільшення глобального потоку інформації неминуче вимагає збільшення пропускної здатності інформації через ці системи.

На думку німецьких правознавців, інформація знаходиться в нашому розпорядженні як інтелектуальний ресурс, який часто є промислово захищеним або доступним тільки для використання певними колами користувачів, але дедалі більше як *Open Source*. Знання, генероване завдяки окремим потокам інформації і реалізоване завдяки новим комунікаційним механізмам і формам розповсюдження, безперечно, вважається «важелем» і мотором економічних, соціальних і культурних змін. За цими змінами одночасно приховуються шанси і ризики; у зв'язку з цим вони вимагають правових відповідей, які з виникненням інформаційного суспільства пропонують закріпити за двома феноменами або відповідно факторами: швидким розвитком нової техніки, мас-медіа і послуг інформації і комунікації та поширеною лібералізацією,

спрямованою проти надмірної державної монополії на ринках телекомунікації і телерадіо.

Українська радянська енциклопедія розглядає інформацію як роз'яснення, і уточнює, що це, по-перше, відомості про будь-які події, ситуації, чинюся діяльність; по-друге, основне поняття кібернетики – науки про загальні закони керування. Сучасні словники іншомовних слів тлумачать інформацію як одне з найбільш загальних понять науки, що позначає: 1) повідомлення про будь-що; 2) відомості, які є об'єктом зберігання, перероблення і передавання; 3) в математиці, кібернетиці – кількісну міру усунення невизначеності (ентропії), міру організації системи.

В. М. Глушков зазначає: «Інформація в найширшому її розумінні є міра неоднорідності розподілу матерії та енергії в просторі і часі, міра змін, які супроводжують всі процеси, що відбуваються у світі... Інформацію несуть у собі не тільки наповнені буквами сторінки книг чи людська мова, але й сонячне світло, складки хребта гір, шум водоспаду, шелест листя і т.д.».

В. М. Брижко вказує, що «з огляду на загальносистемне уявлення поняття «інформація» має два аспекти:

– гносеологічний аспект: інформація розглядається як відомості, як якісне значення змісту повідомлення (семантичний, якісний аспект інформації). Звідси можна говорити про те, що інформація – це відомості про дійсність на основі мислення і висновків людей або вирішення завдань засобами, що наділені «інтелектуальними» властивостями;

– онтологічний аспект: інформація розглядається як кількісне значення міри пропускної здатності каналу зв'язку (визначеності й упорядкованості (інтенсивності) потоку повідомлення в мережах передачі даних, що зветься «трафік») і упорядкування повідомлень (організація процесу кодування/декодування і передачі/прийому інформації). Інформація в даному аспекті розглядається як упорядкована субстанція, яку можна описати математично. При цьому під системою упорядкування розуміється будь-яка алгоритмізована система з об'єктивно заданим алгоритмом, що може бути

розпізнаний. Мова тут йде не про гносеологічний (змістовний) аспект інформації, а про можливості її неспотвореного перетворення-кодування для обробки в автоматизованих системах і переміщення по лініях зв'язку».

І. Л. Бачило пропонує розуміти під інформацією характеристику навколишнього світу, що сприймається людиною, у всій його різноманітності, яка виникає в процесі пізнання останнього і дозволяє на основі вимірювання властивостей предметів, явищ, процесів, фактів і відображення їх у різних формах сприйняття відрізнити їх ознаки, значення і встановлювати зв'язки і залежності всього різноманіття прояву матеріального, духовного, ідеологічного світу.

Інформація стає предметом правового регулювання лише під час її комунікаційної конвертації для використання іншими членами суспільства. Таким чином, юридично певна інформація може існувати і бути предметом правового регулювання лише за умови її використання в суспільстві, тобто ми можемо вести мову про відповідний урегульований правом суспільний обіг інформації. Такий підхід ще раз підтверджує вже висловлену нами тезу про те, що інформація не може існувати окремо від механізмів її передачі, тобто засобів комунікації, і що в інформаційній сфері формуються відповідні відносини, які стають предметом правового регулювання.

4. Історія розвитку та становлення інформаційного суспільства. Соціальні передумови формування інформаційного суспільства.

Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Україна має власну історію розвитку базових засад інформаційного суспільства: діяльність всесвітньо відомої школи кібернетики; формування на початку 90-х років минулого століття концепції та програми інформатизації; створення різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій (далі - ІКТ) і загальнодержавних інформаційно-аналітичних систем різного рівня та призначення.

Основним завданням розвитку інформаційного суспільства в Україні є сприяння кожній людині на засадах широкого використання сучасних ІКТ можливостей створювати інформацію і знання, користуватися та обмінюватися ними, виробляти товари та надавати послуги, повною мірою реалізуючи свій потенціал, підвищуючи якість свого життя і сприяючи сталому розвитку країни на основі цілей і принципів, проголошених Організацією Об'єднаних Націй, [Декларації принципів](#) та Плану дій, напрацьованих на Всесвітніх зустрічах на вищому рівні з питань інформаційного суспільства (Женева, грудень 2003 року; Туніс, листопад 2005 року) та [Постанови Верховної Ради України від 1 грудня 2005 року "Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні"](#).

Основні засади є концептуальною основою для розробки завдань щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики.

1. Основні стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні:

прискорення розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних ІКТ в усі сфери суспільного життя, зокрема в економіку України і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості;

розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція із світовою інфраструктурою;

державна підтримка нових "електронних" секторів економіки (торгівлі, надання фінансових і банківських послуг тощо);

створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля;

збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування;

державна підтримка використання новітніх ІКТ засобами масової інформації;

використання ІКТ для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами;

досягнення ефективної участі всіх регіонів у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив;

захист інформаційних прав громадян, насамперед щодо доступності інформації, захисту інформації про особу, підтримки демократичних інститутів та мінімізації ризику "інформаційної нерівності";

вдосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин;

покращення стану інформаційної безпеки в умовах використання новітніх ІКТ.

2. Досягнення зазначених цілей дасть змогу:

підвищити національну конкурентоспроможність за рахунок розвитку людського потенціалу, насамперед у високоінтелектуальних сферах праці, а також розширити експортний потенціал ІКТ-індустрії України;

поліпшити життєвий рівень населення завдяки економічному зростанню, забезпеченню прав і свобод людини, наданню рівного якісного доступу до інформації, освіти, послуг закладів охорони здоров'я та адміністративних послуг органів державної влади та органів місцевого самоврядування, створенню нових робочих місць і розширенню можливостей щодо працевлаштування населення, забезпеченню соціального захисту вразливих верств населення, зокрема людей, що потребують соціальної допомоги та реабілітації;

сприяти становленню відкритого демократичного суспільства, яке гарантуватиме дотримання конституційних прав громадян щодо участі у суспільному житті, прийнятті відповідних рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

3. Основними напрямками розвитку інформаційного суспільства в Україні визначити:

формування та впровадження правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, технологічних, методичних умов розвитку інформаційного суспільства в Україні з урахуванням світових тенденцій;

всебічний розвиток загальнодоступної інформаційної інфраструктури на засадах сприяння вітчизняному виробництву новітніх ІКТ та інформаційно-телекомунікаційних систем, подолання технічної і технологічної залежності від зарубіжних виробників;

забезпечення вільного доступу населення до телекомунікаційних послуг, зокрема до мережі Інтернет, ІКТ та інформаційних ресурсів;

збільшення різноманітності та кількості послуг населенню та бізнесу, що надаються за допомогою ІКТ;

створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів на основі врахування національних, світоглядних, політичних, економічних, культурних та інших аспектів розвитку України;

надання кожній людині можливості для здобуття знань, умінь і навичок з використанням ІКТ під час навчання, виховання та професійної підготовки;

створення умов для забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності усіх верств населення, створення системи мотивацій щодо впровадження і використання ІКТ для формування широкого попиту на такі технології в усіх сферах життя суспільства;

забезпечення участі громадськості в побудові інформаційного суспільства, забезпечення конституційних прав людини, суспільства та держави в інформаційній сфері;

розробку та впровадження системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства в Україні з внесенням відповідних змін у систему державних статистичних спостережень з узгодженням їх з міжнародними стандартами і методологією та щорічним їх оприлюдненням.

Запровадження засад взаємодії учасників побудови інформаційного суспільства передбачає, що це суспільство розбудовується за умови співпраці і солідарності громадян, приватного сектору економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, відповідних об'єднань громадян, коли:

органи державної влади визначають пріоритети розвитку, забезпечують їх досягнення і всебічну підтримку, координують та стимулюють виконання завдань, формують законодавчу базу і контролюють її виконання всіма учасниками побудови інформаційного суспільства;

приватний сектор економіки, здебільшого, забезпечує впровадження та використання ІКТ у всіх сферах життя, вдосконалює інформаційну інфраструктуру, надає інформаційні та комунікаційні послуги тощо;

об'єднання громадян взаємодіють з органами державної влади, органами місцевого самоврядування і приватним сектором економіки у питаннях забезпечення справедливого та рівного доступу до інформаційних і комунікаційних послуг, формують громадську думку щодо пріоритетів та перспектив розвитку інформаційного суспільства;

державна, приватний сектор економіки та об'єднання громадян сприяють встановленню і розширенню взаємовигідних відносин з міжнародними організаціями, в тому числі з міжнародними фінансовими установами, які

відіграють провідну роль у розвитку інформаційного суспільства та оцінці прогресу в цій сфері.

Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на засадах: пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг, забезпеченню створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; поліпшення кадрового потенціалу; посилення мотивації щодо використання ІКТ; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки. Така політика передбачає:

1. Перехід до пріоритетного науково-технічного та інноваційного розвитку

Пріоритетність науково-технічного та інноваційного розвитку України потребує зокрема:

- впровадження ІКТ в усі сфери життєдіяльності суспільства та держави;

- координації та консолідації зусиль держави, бізнесу і суспільства щодо реалізації Основних засад та завдань з розвитку інформаційного суспільства в Україні;

- узгодженості загальнодержавних, галузевих, регіональних програм та бізнес-проектів у сфері розвитку і використання ІКТ;

- удосконалення координації діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо створення елементів інформаційної інфраструктури, зокрема при побудові корпоративних інформаційно-аналітичних систем;

- створення електронних інформаційних ресурсів, які повинні використовуватися в інформаційному обміні;

впровадження механізмів надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет;

усвідомлення змісту політики розвитку та становлення інформаційного суспільства в Україні керівниками громадських організацій, підприємств, установ і організацій усіх форм власності та різного підпорядкування, органів державної влади, органів місцевого самоврядування всіх рівнів;

підвищення ролі генерального державного замовника Національної програми інформатизації; вдосконалення механізму формування і виконання цієї програми, збільшення її фінансування з включенням до складу зазначеної програми всіх проектів інформатизації, які фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України;

надання державної підтримки та стимулювання впровадження ІКТ в освіту, науку, бізнес, виробництво, ринок цінних паперів, біржі (товарні, сільськогосподарські та інші) тощо;

залучення до формування національної політики та розв'язання проблем розвитку інформаційного суспільства широкого кола фахівців із відповідних сфер (науківців, керівників, виробників, економістів, маркетологів, соціологів, викладачів тощо) і громадськості;

спрямування зусиль органів державної влади на формування сприятливих умов для впровадження та використання ІКТ, визначення їх у програмах розвитку України;

пропагування переваг побудови інформаційного суспільства - від використання можливостей ІКТ вразливими верствами населення, зокрема малозабезпеченими, людьми, що потребують соціальної допомоги та реабілітації, до створення новітніх знань та конкурентоспроможних технологій;

включення основних питань з розвитку інформаційного суспільства в Україні до програм діяльності Кабінету Міністрів України, державних програм економічного і соціального розвитку України.

2. Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства

З метою підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства необхідно створити цілісну систему законодавства, гармонізовану з нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства. Підготовка законопроектів повинна відбуватися з проведенням їх громадських обговорень.

При створенні інформаційного законодавства слід керуватися загальними принципами [Конституції України](#), а також базуватися на принципах свободи створення, отримання, використання та розповсюдження інформації; об'єктивності, достовірності, повноти і точності інформації; гармонізації інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній діяльності; обов'язковості публікації інформації, яка має важливе суспільне значення; обмеження доступу до інформації виключно на підставі закону; мінімізації негативного інформаційного впливу та негативних наслідків функціонування ІКТ; недопущення незаконного розповсюдження, використання і порушення цілісності інформації; гармонізації інформаційного законодавства та всієї системи вітчизняного законодавства.

З метою реалізації зазначених принципів необхідно підготувати та прийняти Інформаційний кодекс України, включивши до нього розділи, зокрема про засади електронної торгівлі, правову охорону прав на зміст комп'ютерних програм, удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі авторського права при розміщенні та використанні творів у мережі Інтернет, про охорону баз даних, дистанційне навчання, телемедицину, надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет, комерційну таємницю тощо.

Підготувати та внести зміни до законодавства з питань інформатизації, зокрема з урахуванням вимог щодо: надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет; запровадження електронного документообігу та електронного цифрового підпису,

дистанційного навчання, телемедицини, електронних платіжних систем, електронного бізнесу, електронних бірж, аукціонів і депозитаріїв.

3. Формування сприятливих економічних умов розвитку інформаційного суспільства

З урахуванням тенденцій розвитку світової економіки, які визначаються зростанням впливу ІКТ, поступовим переходом розвинутих країн від індустріальної економіки до економіки знань, основними макроекономічними завданнями у процесі розвитку інформаційного суспільства визначити:

підвищення конкурентоспроможності національної економіки, забезпечення сталого економічного зростання держави та матеріального добробуту її громадян за рахунок впровадження ІКТ;

забезпечення підвищення вкладу в економічне зростання держави підприємств, що провадять діяльність у сфері інформатизації, і галузей, які широко використовують ІКТ, шляхом формування збалансованої регуляторної та, зокрема, податкової політики;

сприяння підприємницькій діяльності у сфері ІКТ за рахунок формування системи адміністративних, правових і економічних механізмів, які стимулюватимуть попит на інформаційну продукцію, залучення інвестицій в ІКТ, розвитку конкуренції, просування вітчизняної продукції на міжнародний ринок.

Розглянути можливість:

включення вартості засобів ІКТ, придбаних для особистого користування, до складу податкового кредиту при нарахуванні податку на доходи фізичних осіб;

включення витрат, спрямованих підприємствами та організаціями на фінансування відповідних навчальних закладів та ІКТ-орієнтованих підрозділів з навчання та підвищення кваліфікації працівників сфери ІКТ, до складу валових витрат;

розробки та впровадження стимулів для підприємств, що провадять діяльність у сфері інформатизації;

створення бізнес-інкубаторів, технопарків, центрів високих інформаційних технологій та інших інноваційних структур та підтримки їх діяльності.

4. Розвиток загальнодоступної інформаційної інфраструктури

Загальнодоступна інформаційна інфраструктура держави формується шляхом:

розвитку національної, галузевих і регіональних інформаційних систем, мереж та електронних ресурсів, інформаційно-аналітичних систем органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

створення вітчизняними виробниками на основі фундаментальних і прикладних досліджень новітніх конкурентоспроможних ІКТ, засобів інформатизації та комп'ютерних програм, зокрема з відкритими кодами;

прискорення робіт, пов'язаних з розробкою, створенням та застосуванням суперкомп'ютерних систем, зокрема комп'ютерної інфраструктури на основі GRID та інших перспективних технологій;

активізації впровадження систем електронних розрахунків за придбані товари, виконані роботи та надані послуги;

створення в електронній формі архівних, бібліотечних, музейних фондів та інших фондів закладів культури, формування відповідних інформаційно-бібліотечних та інформаційно-пошукових систем з історії, культури, народної творчості, сучасного мистецтва України тощо;

виконання зобов'язань щодо міжнародного співробітництва, спрямованого на розвиток інформаційної інфраструктури та забезпечення розширення участі України у відповідних міжнародних ініціативах.

5. Забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та інформаційних ресурсів

Повсюдний доступ до телекомунікаційних послуг та інформаційних ресурсів передбачає:

створення в усіх населених пунктах України можливостей для доступу до мережі Інтернет, у тому числі шляхом розбудови мережі пунктів колективного доступу;

прискорення проведення конверсії радіочастотного ресурсу на користь цивільних користувачів;

визначення стратегії розвитку універсальних телекомунікаційних послуг, розгляду доцільності створення фонду універсальних послуг для забезпечення доступу малозабезпечених верств населення до цих послуг, розроблення юридичного та фінансово-економічного механізму функціонування зазначеного фонду;

визначення найбільш сприятливих технічних, організаційних, економічних і комерційних умов взаємопідключення телекомунікаційних мереж різних операторів.

6. Сприяння збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг

З метою збільшення різноманітності та кількості електронних послуг необхідно:

визначити статус і перелік обов'язкових електронних послуг, які повинні надаватися органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним і фізичним особам, забезпечити реалізацію принципу "єдиного вікна";

вжити додаткових заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для надання послуг із застосуванням ІКТ зокрема особам, які потребують соціальної допомоги та реабілітації;

подолати відставання у впровадженні сучасних ІКТ суб'єктами господарювання, зокрема у виробництві, використанні технологій електронної комерції;

сприяти діяльності існуючих та появі нових національних компаній - інтеграторів, розробників програмно-апаратних комплексів у сфері електронної комерції, опрацьовувати економічні механізми стимулювання переходу до цих технологій суб'єктам середнього і малого підприємництва;

прискорити впровадження ІКТ в аграрному секторі економіки України, передбачивши надання широкої номенклатури електронних послуг населенню сільської місцевості;

стимулювати створення мережі навчальних центрів, курсів з вивчення особливостей електронної комерції, з перепідготовки керівників, фахівців різних сфер діяльності для роботи в нових умовах;

підвищити ефективність та прозорість державних закупівель, передбачивши інтенсифікацію впровадження системи електронних закупівель, впровадити заходи щодо створення галузевих вертикальних Інтернет-порталів;

забезпечити підготовку нормативно-правових актів щодо використання фізичними та юридичними особами платіжних карток з метою поширення безготівкових розрахунків в Україні та розвитку національної системи масових електронних платежів.

7. Забезпечення створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів

При створенні загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів забезпечити:

зменшення нерівності в доступі до інформаційних ресурсів, насамперед осіб, які потребують соціальної допомоги та реабілітації, малозабезпечених верств населення, селян;

гідну інформаційну ідентифікацію України у глобальному Інтернет-просторі;

генерування національних інформаційних ресурсів в економічній, науково-технічній, соціальній, національно-культурній сферах, охороні довкілля тощо, звернувши особливу увагу на організацію української лінгвістичної системи та українського лінгвістичного порталу в мережі Інтернет;

відповідність електронних інформаційних ресурсів стандартам і технічним регламентам, загальнодержавним, галузевим та локальним класифікаторам і довідникам;

створення системи центрів даних, що надають послуги з їх зберігання і захисту, створення віртуальних серверів, веб-хостингу тощо;

сприяння демократичним перетворенням у суспільстві шляхом забезпечення доступу населення до інформаційних ресурсів і систем надання інформаційних послуг органами державної влади та органами місцевого самоврядування із застосуванням мережі Інтернет, зокрема шляхом оприлюднення проектів відповідних нормативно-правових актів, впровадження нових форм взаємодії з громадськістю з використанням ІКТ (стосовно опитувань, консультацій, громадських експертиз тощо);

створення необхідної технічної і технологічної інфраструктури, електронних інформаційних ресурсів в архівах, бібліотеках та музеях, науково-дослідних установах з визначенням вимоги щодо обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі результатів наукової діяльності та забезпечити вільний доступ до результатів наукових досліджень, створених за рахунок коштів Державного бюджету України;

збереження в електронному вигляді рідкісних даних, що зберігаються на носіях, які можуть зіпсуватися чи зруйнуватися, із визначенням умов їхнього збереження;

визначення юридичного статусу засобів масової інформації, що створюють виключно електронні інформаційні ресурси;

формування сприятливих умов співпраці держави та приватного сектору економіки при створенні загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів.

8. Підготовка людини для роботи в інформаційному суспільстві

Однією з головних умов успішної реалізації Основних засад є забезпечення навчання, виховання, професійної підготовки людини для роботи в інформаційному суспільстві. Для цього необхідно:

розвивати національний науково-освітній простір, який ґрунтуватиметься на об'єднанні різних національних багатоцільових інформаційно-комунікаційних систем;

розробити методологічне забезпечення використання комп'ютерних мультимедійних технологій при викладанні шкільних предметів та дисциплін, врахування в системах навчання студентів педагогічних вищих навчальних закладів і перепідготовки вчителів особливостей роботи з ІКТ;

забезпечити пріоритетність підготовки фахівців з ІКТ;

вдосконалити навчальні плани, відкрити нові спеціальності з новітніх ІКТ, втілити принцип "освіта протягом усього життя";

створити системи дистанційного навчання та забезпечити на їх основі ефективне впровадження і використання ІКТ на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання;

забезпечити на відповідному рівні навчальні заклади та наукові установи сучасними економічними та ефективними засобами ІКТ і необхідними інформаційними ресурсами;

забезпечити вільний доступ до засобів ІКТ та інформаційних ресурсів, особливо у сільській місцевості та важкодоступних населених пунктах;

підвищити на засадах співпраці приватного сектору економіки та органів місцевого самоврядування комп'ютерну грамотність населення, зокрема пенсіонерів, малозабезпечених, людей, що потребують соціальної допомоги та реабілітації, селян;

забезпечити розвиток національної науково-освітньої інформаційної мережі та інформаційних ресурсів за головними галузями знань, її приєднання, зокрема, до європейських науково-освітніх мереж.

9. Створення системи мотивацій щодо впровадження і використання ІКТ

Розвиток інформаційного суспільства потребує створення відповідної системи мотивації населення щодо впровадження та використання ІКТ. З цією метою необхідно:

забезпечити комп'ютерну та інформаційну грамотність як основу розбудови інформаційного суспільства та сприяння розвитку людського потенціалу, звернувши особливу увагу на організацію допомоги пенсіонерам,

малозабезпеченим, людям, що потребують соціальної допомоги та реабілітації, селянам;

розробити систему адміністративних, правових та економічних механізмів, які стимулюють попит на інформаційну продукцію;

сприяти підвищенню рівня життя кожної людини за рахунок використання ІКТ, зокрема суттєвого розширення номенклатури надання відповідних електронних послуг населенню; проводити дослідження щодо можливостей ІКТ для поліпшення якості життя людей;

поліпшити рівень комп'ютерної та інформаційної грамотності державних службовців, проводити їх періодичну атестацію і заохочувати працівників, які активно використовують ІКТ у професійній діяльності;

постійно вивчати та оприлюднювати результати використання інформації та ІКТ у повсякденному житті людини, що дасть змогу своєчасно приймати певні політичні рішення, вносити необхідні корективи до відповідних стратегій і програм розвитку, зокрема - Основних засад.

10. Наука та культура в інформаційному суспільстві

Особливу увагу в розбудові інформаційного суспільства необхідно приділити випереджальному розвитку фундаментальних і прикладних досліджень та наукоємних технологій, розвитку вітчизняної індустрії програмування, інфраструктури виробництва ІКТ.

З метою підвищення ефективності науки та культури в інформаційному суспільстві вважати пріоритетними:

проведення фундаментальних та прикладних досліджень з питань розвитку інформаційного суспільства;

збереження і розвиток культурної, мовної, конфесійної різноманітності та культурних надбань в межах інформаційного суспільства, що задекларовано у відповідних документах ООН, зокрема в Загальній декларації ЮНЕСКО про культурне різноманіття;

запровадження ІКТ у бібліотеках, архівах, музеях та інших закладах культури, що сприятиме забезпеченню повного і постійного доступу населення

до надбань культури, писемності, традицій та звичаїв усіх корінних народів і національних меншин України;

переведення в електронну форму національних надбань у сфері культури та мистецтва;

залучення можливостей вітчизняних програмістів для розроблення і поширення програмного забезпечення із застосуванням української мови, мов національних меншин України для більш повного залучення до використання ІКТ різних верств населення, зокрема пенсіонерів, малозабезпечених, людей, що потребують соціальної допомоги та реабілітації, селян.

11. Охорона здоров'я в інформаційному суспільстві

Залучення ІКТ для поліпшення демографічної ситуації, збереження і зміцнення здоров'я населення, підвищення якості та ефективності медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості та прав громадян на охорону здоров'я є одним з пріоритетних завдань для України.

Впровадження ІКТ у сферу охорони здоров'я потребує:

заохочення до спільних дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, фахівців галузі охорони здоров'я, представників приватного сектору економіки із залученням міжнародних організацій з метою створення надійних, високоякісних і доступних систем телемедицини, масових електронних медичних та оздоровчих засобів для домашнього користування;

підвищення організаційного і технологічного рівня розвитку ІКТ в охороні здоров'я, забезпечення готовності медичних працівників для роботи з ними;

розширення можливостей надання сучасних медичних послуг, яке має відбуватися за умови нормативно-правового та методологічного визначення послуг телемедицини;

забезпечення доступу до світових медичних знань та актуальних на місцевому рівні інформаційних ресурсів з метою підвищення ефективного виконання державних дослідницьких і профілактичних програм з охорони

здоров'я (охорони здоров'я чоловіків і жінок), зокрема щодо репродуктивного здоров'я, інфекційних захворювань (СНІД, малярія, туберкульоз тощо);

розроблення стандартів обміну медичними даними за умови забезпечення недоторканності приватного життя.

12. Охорона навколишнього природного середовища

Сучасний розвиток суспільства, попри всі здобутки цивілізації, поставив світ, у тому числі й Україну, перед фактом критичного зменшення (вичерпання) природних ресурсів, а також забруднення навколишнього природного середовища. Тому питання охорони довкілля набувають для людства дедалі вагомішого і важливішого значення.

Виконання поставлених завдань може бути забезпечено шляхом:

розвитку співпраці органів державної влади та органів місцевого самоврядування з представниками громадськості, приватного сектору економіки, міжнародних екологічних організацій, вдосконалення системи управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та стабільного використання природних ресурсів за рахунок впровадження ІКТ;

розширення доступу громадськості до екологічної інформації, своєчасного інформування про результати регіонального екологічного аудиту та екологічного моніторингу, прийняття рішень щодо екологічних проблем і врахування інтересів громадськості при їхньому вирішенні.

13. Інформаційна безпека в інформаційному суспільстві

За умов швидкого розвитку глобального інформаційного суспільства, широкого використання ІКТ у всіх сферах життя особливого значення набувають проблеми інформаційної безпеки.

Інформаційна безпека - стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження,

використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації.

Вирішення проблеми інформаційної безпеки має здійснюватися шляхом:
створення повнофункціональної інформаційної інфраструктури держави та забезпечення захисту її критичних елементів;

підвищення рівня координації діяльності державних органів щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційній безпеці, запобігання таким загрозам та забезпечення ліквідації їх наслідків, здійснення міжнародного співробітництва з цих питань;

вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема захисту інформаційних ресурсів, протидії комп'ютерній злочинності, захисту персональних даних, а також правоохоронної діяльності в інформаційній сфері;

розгортання та розвитку Національної системи конфіденційного зв'язку як сучасної захищеної транспортної основи, здатної інтегрувати територіально розподілені інформаційні системи, в яких обробляється конфіденційна інформація.

Організаційно-правові основи розвитку інформаційного суспільства в Україні включають: інституційне, організаційне та ресурсне забезпечення; відповідні об'єднання громадян; механізми інтеграції України у світовий інформаційний простір та механізми реалізації Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки.

1. Інституційне, організаційне та ресурсне забезпечення розвитку інформаційного суспільства

Виконання головної мети побудови інформаційного суспільства потребує:

максимального сприяння зростанню громадської активності, розкриттю і продуктивному використанню потенціалу кожної людини;

постійного вдосконалення системи організаційно-правового забезпечення розвитку інформаційного суспільства;

концентрації ресурсів держави на пріоритетних завданнях розвитку інформаційного суспільства;

організаційно-правового забезпечення розвитку інформаційного суспільства на державних і громадських засадах;

створення з урахуванням міжнародного досвіду сприятливих регуляторних режимів для розвитку ІКТ, у тому числі створення програмного забезпечення.

2. Об'єднання громадян

Основним елементом громадянського суспільства виступає людина, інтереси та потреби якої виражаються через відповідні об'єднання громадян, такі як політичні партії, професійні об'єднання, асоціації, творчі спілки тощо.

Розвиток інформаційного суспільства повинен здійснюватися через:

участь відповідних об'єднань громадян у підготовці рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань інформаційного суспільства і контролю за їх виконанням;

організацію постійних зустрічей, "круглих столів", відеоконференцій з вищими посадовими особами держави, лідерами політичних партій для обговорення і розв'язання питань розвитку інформаційного суспільства України;

створення умов для забезпечення незалежності та плюралізму засобів масової інформації, а також їх залучення до обговорення проблем розвитку інформаційного суспільства.

3. Інтеграція України у глобальний інформаційний простір

Для забезпечення реалізації Основних засад визначальне значення має політика міжнародної співпраці України та її участь у розвитку глобального інформаційного суспільства. Ця співпраця має здійснюватися з метою узгодження стратегій розвитку інформаційного суспільства, сприяння в реалізації універсального підходу до спільних дій, зменшення цифрової та інформаційної нерівності.

Для вирішення зазначених завдань необхідно:

розширити співпрацю з провідними міжнародними організаціями з розвитку інформаційного суспільства в рамках міжнародних договорів України щодо науково-технічного співробітництва та міжнародної технічної допомоги;

забезпечити інтеграцію освіти, науки і культури України в глобальний культурний, освітній, науково-технічний інформаційний простір;

реалізувати в рамках міжнародних договорів України спільні проекти, які забезпечують інтеграцію України в глобальний інформаційний простір;

сприяти розвитку партнерських відносин між державним і приватним секторами економіки в контексті розбудови інформаційного суспільства відповідно до [Декларації тисячоліття Організації Об'єднаних Націй](#).

4. Механізми реалізації Основних засад

Основні засади передбачається реалізувати через такі основні механізми:

планування соціально-економічного розвитку України з урахуванням потреб розвитку інформаційного суспільства із зазначенням очікуваних результатів такого розвитку; розробка та прийняття відповідних державних програм для забезпечення завдань розвитку інформаційного суспільства в Україні;

забезпечення громадської дискусії щодо засад формування інформаційного суспільства в Україні з метою доведення до населення прагнень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, приватного сектору економіки, об'єднань громадян щодо розвитку інформаційного суспільства як визначального чинника економічного і суспільного розвитку;

активна міжнародна співпраця з питань інформаційного суспільства;

гармонійне поєднання можливостей органів державної влади та органів місцевого самоврядування, приватного сектору економіки;

фінансування загальнодержавних програм, державних цільових програм з впровадження ІКТ, соціально важливих проектів, таких як забезпечення доступу до ІКТ у сільській місцевості, а також у важкодоступних районах;

координація розробки та реалізації загальнодержавних програм, державних цільових програм та бізнес-проектів з метою зменшення інвестиційних ризиків, зниження операційних витрат;

сприяння діяльності спеціалізованих бізнес-інкубаторів, технопарків, технополісів, центрів високих інформаційних технологій та інших інноваційних структур з ІКТ.

Впровадження Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки дасть можливість забезпечити позитивні зміни в життєдіяльності суспільства і людини, а саме: збільшити рівень захисту прав і свобод людини та її добробуту, активізувати участь громадян в управлінні державою, сприяти розвитку демократії; підвищити конкурентоспроможність України, ефективність державного управління, продуктивність праці у всіх сферах економіки, рівень інформаційної безпеки людини, суспільства, держави, ступінь розвитку інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, зокрема українського сегменту Інтернету; забезпечити перехід економіки до моделі науково-технічного та інноваційного розвитку, збільшити частку наукоємної продукції, сприяти якості та доступності послуг освіти, науки, культури, охорони здоров'я за рахунок впровадження ІКТ; розширити можливості людини отримувати доступ до національних та світових інформаційних електронних ресурсів; створити нові робочі місця, поліпшити умови роботи і життя людини; поглибити запровадження нормативно-правових засад інформаційного суспільства.